

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

07.01.2022. Nr. 1-6/1
Uz 01.12.2021 1-04/487-pav

Latvijas Republikas Satversmes tiesa
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par viedokli lietā Nr.2021-36-01

Tiesībsargs ir saņēmis Satversmes tiesas 2021. gada 29. novembra lēmumu lietā Nr. 2021-36-01, kurā tiesībsargs ir atzīts par pieaicināto personu lietā un aicināts izteikt viedokli par Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 7.¹ panta pirmās daļas 2. punkta (turpmāk – apstrīdētā norma) atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un par citiem apsvērumiem, kuriem tiesībsarga ieskatā būtu nozīme izskatāmajā Satversmes tiesas lietā.

[1] Satversmes 91. panta pirmajā teikumā noteikts, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā.

Tiesiskās vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likuma aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādam privilēģijām.¹ Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Šis princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats.² Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem.³

Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam, jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādi

¹ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.1. punktu un 2019. gada 7. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-25-01 16. punktu.

² Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu un 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 18. punktu.

³ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 23. decembra sprieduma lietā Nr. 2002-15-01 secinājumu daļas 3. punktu un 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-25-01 25. punktu.

attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.⁴

[2] Satversmes tiesa ir atzinusi: lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast galveno šīs grupas vienojošo pazīmi.⁵ Divas situācijas nekad nav pilnīgi identiskas. Tādēļ salīdzināšanai ir jāizvēlas tāda situācija, kurai ir viens vai vairāki kopīgi elementi ar pārbaudāmo situāciju. Kopējam elementam ir jāapvieno abas situācijas zem viena virsjēdziena.⁶ Vienlaikus ir jāizvērtē, vai nepastāv kādi būtiski papildu apsvērumi, kas norāda uz to, ka attiecīgās personu grupas neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos.⁷

Izskatāmajā lietā konstatējams, ka gan politiskās partija “Mēs – Talsiem un novadam” (turpmāk – pieteicēja), gan citas politiskās partijas, uz kurām attiecināma apstrīdētā norma (turpmāk – salīdzināmā partiju grupa), ir izmantojušas savas tiesības piedalīties pēdējās pašvaldības domes vēlēšanās, ir ieguvušas noteiktu deputātu mandātu skaitu un attiecīgi var piedalīties pašvaldības domes darbā⁸. Tomēr vienlaikus jāņem vērā, ka salīdzināmā partiju grupa atšķirībā no pieteicējas ir piedalījusies Saeimas vēlēšanās un ir ieguvusi tajās vismaz divus procentus vēlēšanu balsu.

Pamatuzdevums apstrīdētajai normai ir atbalstīt partijas, kas iegūst noteiktu balsu skaitu Saeimas vēlēšanās, bet finansējums saistībā ar iegūtajām balsīm pašvaldību vēlēšanās ir tikai papildu veids kā novērtēt un atbalstīt partijas darbību starplaikā starp Saeimas vēlēšanām. Ņemot vērā, ka salīdzināmās partiju grupas piedalīšanās pēdējās Saeimas vēlēšanās un vismaz divus procentus vēlēšanu balsu iegūšana kopumā veicina nacionāla līmeņa politisko partiju sistēmas attīstību, piemēram, nodrošina politisko partiju konkurenci, politiskā piedāvājuma daudzveidību, tiesībsarga ieskatā minētais apstāklis ir uzskatāms par pietiekamu būtisku, lai atzītu, ka pieteicēja un salīdzināmā partiju grupa neatrodas vienādos un savstarpēji salīdzināmos apstākļos.

Izskatāmajā lietā konstatējams, ka apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi pret pieteicēju un salīdzināmo partiju grupu, pieteicējai atšķirībā no salīdzināmās partiju grupas nepiešķirot tiesības uz apstrīdētajā normā noteikto valsts finansējumu.

Ievērojot, ka pieteicēja un salīdzināmā partiju grupa atrodas atšķirīgos apstākļos, un apstrīdētā norma paredz pret tām atšķirīgu attieksmi, tiesībsarga ieskatā apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Tiesībsargs konkrētajā situācijā saskata, ka varētu tikt vērtēta apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. un 101. pantam, taču izskatāmās lietas ietvaros pati pieteicēja savu tiesību iespējamu aizskārumu šādā kontekstā nav saskatījusi.

Tiesībsargs arī ņem vērā, ka Satversmes tiesa attiecībā uz pieteicējas atrašanos vai neatrašanos vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos var nonākt pie secinājumiem, kas ir pretēji tiesībsarga izdarītajiem, līdz ar to tiesībsargs pauž viedokli par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam gadījumā, ja Satversmes tiesas ieskatā pieteicēja un salīdzināmā partiju grupa atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos.

⁴ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2019. gada 2. maija sprieduma lietā Nr. 2018-14-01 13. punktu un 2020. gada 20. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-09-03 18. punktu.

⁵ Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 11. punktu.

⁶ Sk. Satversmes tiesas 2007. gada 4. janvāra sprieduma lietā Nr. 2006-13-0103 7. punktu.

⁷ Sk. Satversmes tiesas 2020. gada 20. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-09-03 19. punktu.

⁸ Sk. Politisko partiju likuma 2. panta pirmo daļu.

[3] No likumprojekta “Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” (Nr. 447/Lp13)⁹ sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācijas) konstatējams, ka apstrīdētā norma pieņemta, lai vecinātu politisko partiju konsolidāciju un vienmērīgu iesaisti gan nacionālā, gan reģionālā līmeņa vēlēšanās, kā arī sekmētu politisko partiju darbības atbilstību parlamentārās demokrātijas sistēmai (turpmāk – apstrīdētās normas mērķi).

Papildus konstatējams, ka likumdevējam, pieņemot regulējumu par valsts finansējumu politiskajām partijām, bija divi galvenie mērķi (turpmāk – valsts finansējuma galvenie mērķi), kuru dēļ vispār tas vispār tika pieņemts, proti: 1) mazināt politisko partiju finansiālu atkarību no privātpersonu ziedojumiem, kas palielina risku nokļūt atkarībā no šo personu izvirzītajām prasībām; 2) atrisināt Latvijas politisko partiju administratīvo mazspēju – konstantu vajadzību pēc resursiem, kas neļāva Latvijas politiskajām partijām segt savas administratīvās izmaksas un kļūt profesionālākām”¹⁰. To, ka valsts finansējuma galveno mērķu sasniegšana likumdevēja ieskatā attiecināma uz visām politiskajām partijām, nevis tikai tām, kas pēdējās Saeimas vēlēšanās ieguvušas vismaz divus procentus vēlētajū balsu, apstiprina likumprojekta “Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” (Nr. 447/Lp13) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā)¹¹ minētais: “[..] Ministru kabinets iesniedz Saeimai atzinumu par finansiālajiem un tiesiskajiem nosacījumiem iespējamai piešķiramā valsts budžeta finansējuma apmēra palielināšanai šā likuma 7.¹ panta pirmajā daļā minētajiem kritērijiem atbilstošām politiskajām organizācijām (partijām), vienlaikus izvērtējot iespēju piemērot attiecīgos nosacījumus arī citām šā likuma 7.¹ panta pirmajā daļā neminētām politiskajām organizācijām (partijām)”.

Ievērojot minēto, secināms, ka apstrīdētās normas leģitīmie mērķi, kā to atbildes rakstā norādījusi arī Saeima, pēc būtības ir demokrātiskas valsts iekārtas aizsardzība un sabiedrības labklājība.

[4] Lai izvērtētu, vai, nosakot atšķirīgu attieksmi, ir ievērots samērīguma princips, jānoskaidro: 1) vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, t.i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai likumdevēja darbība ir samērīga jeb atbilstoša, t.i., vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.¹²

[4.1] Tiesībsargam nerodas šaubas, ka likumdevēja izraudzītais līdzeklis (valsts finansējuma piešķiršana) ir piemērots apstrīdētās normas mērķu sasniegšanai.

Savukārt valsts finansējuma galvenie mērķi ar likumdevēja izraudzīto līdzekli šobrīd tiek sasniegti tikai daļēji, proti, ar apstrīdēto normu tiek mazināta tikai salīdzināmās partiju grupas finansiālā atkarība un administratīvā mazspēja. Minētā dēļ gan nav pamata uzskatīt, ka likumdevēja izvēlētais līdzeklis pats par sevi būtu neatbilstošs valsts

⁹ Likumprojekta “Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” (Nr. 447/Lp13) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/F1AA596E1C2FF237C22584900065AFE0?OpenDocument> [aplūkota 2021. gada 22. decembrī].

¹⁰ Likumprojekta “Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā” (Nr. 447/Lp13) sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojuma (anotācija). Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/F1AA596E1C2FF237C22584900065AFE0?OpenDocument> [aplūkota 2021. gada 22. decembrī].

¹¹ Turpat.

¹² Sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2010-29-01 16. punktu.

finansējuma galveno mērķu sasniegšanai, jo to daļēja vai pilnīga sasniegšana ir atkarīga no likumdevēja politiskās izšķiršanās un konkrētajā situācijā pieejamajiem valsts budžeta līdzekļiem.

Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots apstrīdētās normas legītīmo mērķu sasniegšanai.

[4.2] Pēc tiesībsarga domām, atsevišķus apstrīdētās normas mērķus varētu sasniegt līdzvērtīgā kvalitātē, nenostādot pieteicēju sliktākā stāvoklī attiecībā pret salīdzināmo partiju grupu, piemēram, politisko partiju konsolidāciju varētu veicināt minimālā biedru skaita palielināšana. Tomēr, vērtējot visus apstrīdētās normas mērķus kopsakarā, tostarp valsts finansējuma galvenos mērķus, pēc tiesībsarga domām, nepastāv citi tikpat iedarbīgi līdzekļi (alternatīva valsts finansējumam kā līdzeklim) to sasniegšanai, kas ierobežotu pieteicējas tiesības mazākā mērā.

[4.3] Vērtējot, vai labums, ko ar apstrīdēto normu gūst sabiedrība, ir lielāks par pieteicējas tiesībām radīto zaudējumu, no vienas puses jāņem vērā, ka saskaņā ar Eiropas vietējo pašvaldību hartas preambulā minēto viens no katras demokrātiskas iekārtas galvenajiem pamatiem ir vietējās varas. Kā norādīts pieteicējas pieteikumā, atsaucoties uz tiesību doktrīnā minēto, pašvaldības tiek uzskatītas par demokrātiskas valsts pamatu, jo vietējais pārvaldes līmenis atrodas vistuvāk iedzīvotājiem un līdz ar to cilvēkiem ir lielākas iespējas ietekmēt lēmumus, kas attiecas uz viņu ikdienas dzīvi noteiktā teritorijā [...].¹³

Piešķirot valsts finansējumu tikai salīdzināmajai partiju grupai, pieteicēja tiek nostādīta sliktākā situācijā attiecībā pret salīdzināmo partiju grupu, kas var izpausties, piemēram, kā nespēja līdzvērtīgi salīdzināmajai partiju grupai konkurēt pašvaldību vēlēšanās¹⁴ vai līdzvērtīgā kvalitātē piedalīties pašvaldības domes darbā. Turklāt jāņem vērā, ka salīdzināmā partiju grupa papildus valsts finansējumam par pašvaldības vēlēšanās iegūtajām vēlēšanu balsīm saņem arī valsts finansējumu par Saeimas vēlēšanās iegūtajām vēlēšanu balsīm. Tāpat sakarā ar lielāku atkarību no privātpersonu finansējuma var tikt radīta negatīva ietekme uz pieteicējas pieņemtajiem lēmumiem visas sabiedrības interesēs, palielinās korupcijas riski.

Lai arī likumdevējs normatīvajā regulējumā ir paredzējis nosacījumus, kas veicina tās konkurētspēju ar salīdzināmo partiju grupu, proti, salīdzināmai partiju grupai ierobežojot dāvinājumu (ziedojumu), biedru naudas un iestāšanās naudas apmēru, kā arī nosakot maksimālo valsts finansējuma apmēru, tomēr tiesībsarga ieskatā minētie nosacījumi nenodrošina tādas apstākļus, lai pieteicēja bez pienācīga privātpersonu finansējuma saņemšanas spētu pietiekami līdzvērtīgi konkurēt ar salīdzināmo partiju grupu.

Ņemot vērā minēto, secināms, ka valsts finansējuma piešķiršana tikai salīdzināmajai partiju grupai rada ne tikai pieteicējas tiesību zaudējumu, bet arī skar visas valsts un sabiedrības svarīgas intereses.

No otras puses jāņem vērā, ka Saeima izlemj svarīgākos valsts un sabiedrības dzīves jautājumus, piemēram, lemj par valsts budžeta izlietojumu, īsteno kopējo valsts politiku, tādējādi nav šaubu, ka īpaši sabiedriski nozīmīga ir apstrīdētās normas mērķu un valsts finansējuma galveno mērķu sasniegšana attiecībā uz salīdzināmo partiju grupu.

Ievērojot minēto, tiesībsargs nesaskata acīmredzamu pamatu atzīt, ka ar apstrīdēto normu pieteicējai radītais tiesību zaudējums būtu lielāks par sabiedrības iegūtu labumu.

¹³ StafECKA L. Mēs demokrātijā. Rīga: Sabiedrība par atklātību – Delna, 2010, 30.lpp.

¹⁴ Attiecībā uz pieteicēju gan konstatējams, ka pēdējās Talsu novada pašvaldības domes vēlēšanās to atbalstījuši 18,62% nobalsojošo (otra populārā politiskā partija). Sk. <https://pv2021.cvk.lv/pub/talsu-novads/velesanu-rezultati>.

[5] Apkopojot minēto, tiesībsarga ieskatā apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

Ar cieņu
tiesībsarga vietniece

Ineta Piļāne

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu